

Lia Rumantscha = Ligia Romuntscha : rapport annuel 1970

Autor(en): [s.n.]

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **84 (1971)**

PDF erstellt am: **22.07.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

LIA RUMANTSCHA
LIGIA ROMONTSCHA

Rapport annuel 1970

La suprastanza da la LR

parsura:	dr. med. vet. P. Ratti
viceparsura:	dr. S. Sonder
nuder:	C. Caduff
assessur:	prof. dr. J. C. Arquint
assessur:	sur prof. Chr. Monn
secretari:	Hendri Spescha

Presidents da las societeds affiliedas da la LR

Società Retorumantscha Romania	dr. G. Deplazes, conrectur, Cuir Dumeni Columberg, lic. oec., Mustér
Uniun dals Grischs Renania	mag. Jon Plouda, Zuoz prof. dr. M. Bundi, Cuir
Uniung Rumantscha Surmeir	Albert Camen, Lai
Uniun da scriptuors Rumantschs	Cla Biert, mag., Cuir
Cumünanza Radio Rumantsch	dr. S. Sonder, Cuir

Lavur pel avegnir

Già aint il rapport annuel da l'an passo avains fat palais cha la LR hegia l'intenziun da fer ün sever examen da conscienzcha, ün inventar critic da las acziuns ed imsüras tradiziunelas. L'intenziun eira quella da constater, scha'l program da lavur actual correspuonda als bsögns da noss dis e scha l'efficacited da nosa lavur saja garantida.

Quella volunted ho chatto üna prüma realisaziun illa lavur da la cumischiun per üna

retschercha scientifica.

La cumischiun, mneda da lic. oec. e redacter Dumeni Columberg, il president da la Romania, chi eira cumposta da divers experts per telas dumandas, ho stüdgio in lavur miniziusa il pro e contra d'üna tela retschercha. In sieu rapport finel pel Cussagl da la LR ais ella riveda a la conclusiun cha la retschercha dess gnir fatta e que cul seguaint böt:

- La retschercha dess pussibilter ün purtret objectiv ed uschè cumplet scu pussibel da la pusiziun dal pövel rumantsch scu minorited periclitada linguisticamaing e demograficamaing invers sia lingua e cultura.
- La retschercha dess der sclarimaint sur da problems pratics, per exaimpel in connex cun radio, televisiun, giazettas, ediziuns, cultura da vschinauncha, scoula e u.i.
- La retschercha dess musser l'efficacited da las pü importantas imsüras pel mantegnimaint e cultivaziun dal rumauntsch, per ch'ün vezza, scha'ls mezs disponibels vegnan druvos in maniera optimela.
- La retschercha dess furnir la fundamainta per ün'optimalisaziun da las imsüras ch'ün stu piglier. Ella dess furnir alternativs ed indizis per formular üna politica linguistica-culturela pel avegnir.

In sia tschanteda dals 24 marz 1970 s'ho il Cussegl da la LR occupo intensivmaing culla dumanda da la retschercha scientifica e cun üna proposta d'alternativa fatta da prof. J. C. Arquint. El ho musso conscienziusamaing il pro e contra d'üna tela interpraisa ed ais zieva madüra ponderaziun rivo a la conclusiun cha la retschercha nu's lascha realiser. A s'ho do la preferenza a l'alternativa Arquint, q.v.d. a l'idea d'üna

dieta da lavur

cul intent da reponderer in lavur cumünaivla dals represchentants da tuot il territori rumauntsch il program da lavur a pro da lingua e cultura rumauntscha e da pussibiliter ün uorden da priorited pellas imsüras a cuorta ed a lungia vista. Per la lavur ais sto miss a dispusiziun üna voluminusa documentaziun sur da tuot las dumandas importantas, ad ais eir gnieu fat tuot ils pass organisatorics necessaris e giavüschabels per s'chaffir bunas premissas per üna lavur prosperaivla.

Ils 7 ed 8 november s'haun alura ils 80 represchantants invidos as radunos a Chastè per fer üna lavur intensiva e seriusa. In ses gruppas da lavur s'haun els dedichos als seguaints temas: Creschieus rumauntschs; creschieus na rumauntschs; giuvenils + scoula media ed universiteds; scoula, iffaunts pitschens, vschinaunchas; e que fand l'inventar, la critica e propostas. Las propostas da las singulas gruppas sun gnidas suottamissas al plenum e discutedas da quel. Zieva lur approvaziun tres il plenum sun alura gnidas preschantedas las propostas in ün rapport finel a tuot ils partecipants.

Sün basa dals postulats da la dieta da lavur da Chasté ho la suprastanza cumanzo culla formulaziun d'ün nouv program da lavur chi fixescha las prioriteds e las imsüras a cuorta ed a lungia vista cullas consequenzas da persunel e da finanzas ch'ün nouv program pretenda. Quaist nouv program da lavur dess gnir suottamiss a la prosma radunanza da delegios da la LR.

Scha'l cussagl da la LR nun ais sto in cas da's decider per la realisaziun da la retschercha scientifica, stuvains nus tuottüna dir, cha las lavuors preparatoricas per quella, haun do l'impuls per la dieta da lavur a Chastè.

La dieta da sia vart ais steda davart tuot ils aspects ün grand success. Ella ho mno insembel ils Rumauntschs in üna lavur da cumünanza ed ho lascho nascher novs contacts ed üna nouva incletta vicendaivla traunter homens e duonnas chi sun pronts da lavurer per la chosa rumauntscha. Da quella lavur cumöna vegn a sortir ün program da lavur chi correspuonda sprauanza in tuot ils regards als bsögn da noss dis ed a la situaziun chi'd ais quella dals Rumauntschs in nos temp.

La radunanza da delegios

Ils numerus delegios s'haun radunos als 2 meg a Cuir. Els haun constato cha la volunted da la suprastanza e dal cussagl dad organiser la dieta da lavur da Chastè saja seriusa. Els rapports dals presidents da nossas societeds affiliedas ans haun mussos quaunt ferm cha lingua e cultura cun periclitedas hoz in nossas vschinaunchas.

In occasiun da la radunanza da delegios haun duos meritaivels commembers banduno la suprastanza da la LR. Dr. Stiafen Sonder ais elet scu

president da la CRR, dimena d'üna societad affilieda, sar prof. Christian Monn ho gieu da surpiglier otras caricas impurtantas. Tuots duos s'haun miss a disposiziun ans ed ans in fand granda lavur intensiva pella LR e meritan ün cordiel grazcha fich per lur collavuraziun loiala i'l ravuogl da la suprastanza. Scu successuors dals 2 commembers chi s'haun retrats, haun ils delegios elegieu unanimamaing sün proposta da l'URS a Toni Cantieni, ex-president da l'URS e sün proposta da la Romania a Theo Candinas, ex-president da l'Uniun da scriptuors. A tuots duos giavüschains üna prosperaivla activited aint illa suprastanza.

Il cussagl

Il Cussagl da la LR s'ho raduno tschinch voutas duraunt l'an da rapport. El ho prasto granda e früttaivla lavur. Zieva cha la decisiun da realiser la Dieta es steda pigliada, ho'l tratto in detagl tuot las dumandas importantas in connex cun quella. In si'ultima tschanteda ho'l già pudieu fer la prüma lecziun dal sböz da redacziun dal rapport finel da la Dieta da lavur.

Davaunt il Cussagl ho il capo-redactur dal DRG, dr. Andrea Schorta, scu commember da la Cumischun federala da stüdi pels problems da l'instrucziun universitaria dals Svizzers da lingua taliauna e rumauntscha, referieu sur dal proget d'ün institut per instrucziun e perscrutaziun a Cuir. Il proget ho alura chatto sia cristallisaziun in ün memorandum da dr. Schorta a maun da la cumischiun numneda. Il Cussagl gnit da sia vart a la conclusiun da dumander al Chantun da numner üna cumischiun chantunela rumauntscha per pudair der dapü sustegn als represchantants rumauntschs (dr. Schorta e dr. Jon Pult) illa cumischiun federela.

La suprastanza

Per la suprastanza ais sto l'an 1970 ün an da granda lavur. In nouv tschantedas ho ella tratto las numerusas dumandas chi s'haun preschantedas. Bger da penser daun adüna las ediziuns (impustüt dals vocabularis) e la finanziaziun da quellas. A s'ais cuntinuedamaing in tschercha da novas fontaunas per pudair regler la situaziun finanziaela da la LR impustüt in regard a las ediziuns. Uschè ans ais eir traunter oter reuschieu da survgnir da l'Uniun da bancas svizras ün sustegn da frs. 10 000.— in favur dal Vocabulari da Surmeir chi vegn a cumparair da prümvaira 1971. S'inclegia cha la Dieta da lavur ho eir do granda lavur supplementara a la suprastanza.

Il secretariat

La lavur dal secretariat crescha ad ün crescher. L'intera preparaziun materiela (documentaziun) ed organisatorica da la Dieta ho do fich bger da fer al secretari ed a si'agüdaunta, giunfra Sabina Spinnler. Cun l'introducziun dal nouv cuors d'instrucziun per mussedras haun eir il secretari e giunfra Spinnler, chi'd ais magistra da scoulina diplomeda, stuvieu surpiglier üna considerabla part da l'instrucziun per na stuvair ingascher memma bgeras forzas estras. La lavur intensivada da nossas cumischiuns: cumischiun da scoulina, cumischiun retschercha scientifica, cumischiun da chaunt e cumischiun per dumandas d'educaziun sül s-chelin universitari, portan eir ün bun po lavur supplementara al secretariat. Ils contacts cun noss magisters, cullas autoriteds e culla populaziun sun eir gniesu intensivus. Sün quel champ stu però gnir fat auncha bger dapü in avegnir.

Las scoulinas

Cuors d'instrucziun

In october 1970 avains cumanzo cul nouv cuors d'instrucziun da duos ans per mussedras in Chesa Rumauntscha. Il prüm an ais dedicho impustüt a la formaziun teoretica da las candidatas e que i'ls rams da metodica, pedagogia, psicologia, litteratura rumauntscha, litteratura d'iffaunts, mner la scoulina, diari, disegn, ritmica, flöta, teoria da musica, chaunt, istorgia natürela, lavuors manuelas, gimnastica. Quell'instrucziun vain interruiotta da cuorts practicums. Düraunt il seguond an mainan las candidatas cun agüd e suot la survagliaunza da la directura, giunfra Angelina Secchi, üna scoulina in üna vschinauncha rumauntscha. Ultra da quella lavur pratica faun ellas dasper il diari da professiun mincha mais üna lavur in scrit e per glivrer üna lavur da diplom. Quist cuors vegn frequento da las seguaintas scolaras chi haun absolvo cun success l'examen d'admissiun: Erna Cadruvi, Martha Camathias, Josefina Casutt, Annarosa Collenberg, Elsi Etter, Ursina Fliri, Marianna Maissen, Angela Majer e Betta Casura.

Sün basa da quell'instrucziun intensiveda ans ais eir reuschieu da survgnir per la prüma vouta stipendis per nossas scolaras.

S'inclegia cha'ls cuors già cumanzos pü bod vegnan continuos e mnos a buna fin. Quist an da prümavaira avains pudieu surder il diplom da mussedra a las giunfras: Ursula Düggelein, Beatrice Parpan e Agnes Tschärner ed a duonna Antonella Kohler.

Organisaziun e persunel

L'intensivaziun da l'instrucziun da nossas magistras ho mno cun se qualche müdedas organisatoricas e da persunel. Giunfra Angelina Secchi as

dedichescha uossa impustüt a la preparaziun e direcziun dals cuors. Ella ais magistra pels rams principels e maina eir la fuormaziun pratica in collavuraziun cullas magistras da nossas duos scoulinas d'exercizi. S'inclegia ch'ella nu riva pü da's dedicher a l'inspecziun regulara da las numerusas scoulinas in nossas vschinaunchas sper quist greiv pensum. Per quella fich importanta lavur ans ais reuschieu da guadagner a duonna Paulina Caduff-Vonmoos, magistra da scoulina diplomeda, chi cugnuoscha ils problems da nossas scoulinas rumauntschas a fuond. Duonna Paulina ho cumanzo d'utuon cul tur d'inspecziun, chi ho in prüma lingia il character da sustegn e cussagl. Ella cultivescha cun plaschair ed indschign il contact culs cussagls da scoulina e cullas autoriteds da las singulas vschinaunchas.

Scu già manzuno, haun — sper varsaquantas forzas auxilaras — eir il secretari e sia agüdaunta s'ingaschos cull'instrucziun. La suprastanza numnaro sainza dubi ün cussagl da scoulina, stipulo da la Dieta, scu organ da survagliaunza pels cuors d'instrucziun e per tuot las dumandas da princip chi staun in connex cullas scoulinas e l'instrucziun da nossas magistras. La CMR, chi sto suot il presidi da giunfra Jakobina Nadig, ho organiso d'utuon ün inscunter da lavur a Cuir. A s'ho tratto dumandas metodicas da lavur in scoulina. Ils referats principels ho tgnieu giunfra Angelina Secchi, intaunt cha'l secretari da la LR ho oriento davart ils intents da la Dieta ed otras dumandas actuelas.

«La scoleta»

Da quella publicaziun per las mussedras sun cumparieus ils numers 107 cul tema «Inviern», 108/109 «In memüergia da dr. h. c. Steafan Loringett» e 110 «San Niclo e Nadêl».

Novvas scoulinas

Cull'avertüra da novvas scoulinas a Bever ed ad Andiaist ais creschieu il numer da las scoulinas rumauntschas sün 68. In congualand cul territori na rumauntsch da nos chantun ais que ün numer impreschiunant. Pel mumaint haun las scoulinas da Veulden e da Pasqual stuvieu gnir serradas, saja que per manchaunza da scolars u per manchaunza da mussadras.

Il teater

Quist an avains nus cultivo impustüt il contact culla Societad pel teater populer svizer per pudair eruir che pussibilteds e sustegn practic cha quella po spordscher pel movimaint da teater sün terra rumauntscha. Nus avains fat tuot il pussibel per guadagner homens dal teater per ün ingaschamaint pü ferm sün quel champ, e nus avains buna sprauza cha que ans reuschescha l'an chi vain. Il secretariat ho cusglio uschè bain scu pussibel a noss redschissuors per la tschernia da buns töchs. A resta però auncha bger

da fer, scha nus vulains vivificher il movimaint dal teater in nossas vschinaunchas. Eir co s'ho da tschercher vias e fuormas novas. Üna collavuraziun pü stretta cun noss autuors ais absolutamaing necessaria scha nus vulains metter a disposiziun als redschissuors buna litteratura da teater.

Publicaziuns da la LR 1970

Scu üsito, sun darcho cumparieuvs ils cudaschets OSL, ün'ediziun cumünaivla da l'Ouvra svizra da lectüra per la giuventüna e da la LR. Nus vulains ingrazcher cordielmaing al secretari general da l'OSL, signur H. Kunz, Turich, per sia buna collavuraziun e granda bainvuglientscha. Ün grazcha fich eir a la cumischun da redacziun, presidieda da magister secundar Toni Halter, eVlla, e, s'inclegia, als autuors. Cò seguan las ediziuns:

- Nr. 723 *Saniclau e'ls anguelins* da Chatrina Filli, ladin, 2. ediziun
- Nr. 1113 *Il nuorser e siu buob* da Toni Berther, sursilvan
- Nr. 1114 *La Ghriba* da Gion Deplazes, sursilvan
- Nr. 1115 *Fieulin* da Selina Chönz, ladin
- Nr. 1116 *Igl tarpung vign anc tuttegna bel* da Erika Schubiger
M. Antonia Schaniel, surmiran

Per la prüma vouta avains nus edieu üna pitschna collecziun da cudaschins OSL. Suot il titel «*Sper via*» es cumparieu ün bel cudaschet chi cuntegna quatter istorgias da Gion Deplazes: Creatiras che nus essan; Carstgauns s'entaupan; Dani, tias nuorsas; La Ghriba.

Nus recumandains a noss magisters da fer adöver dals numerus cudaschets OSL scu lectüra in scoula.

Intaunt ais cumparida la prüma grammatica pel idiom surmiran «*Rumantsch-Surmeir*» da Gion Peder Thöni. Que ans fo grand plaschair per noss amihs surmirans ed ils numerus amatuors da quist idiom.

In connex cullas ediziuns vulessans exprimer nos sincer ingrazchamaint a la Pro Helvetia, al Chantun ed a la Cumünanza da lavur grischuna per il bun cudesch, per lur sustegn generus.

Periodics da la LR

«*Il giuven Grischun*» ais cumparieu dal 1969/70 in sia 5evla anneda. Il redacter, Clau Derungs, Razén, e sieus collavuratuors, Nicolaus Caduff, Angelo Tscherner, M. A. Schaniel e Rico Falett, haun prasto üna bella lavur per pudair spordscher lectüra attractiva ed inclegiantaivla a scolaras

e scolars. Culla ferma sprauza cha'l supplement interrumauntsch possa dvanter realited düraunt il 70/71 ho la LR decidieu da desister d'edir il «Giuvèn Grischun» in sia veglia fuorma per eviter difficulteds cul abunamaint. Ils organs da la LR spereschàn fermamaing cha l'idea dals supplementaints madüra svelta e cha'l Giuvèn Grischun possa gnir integro a quels.

«*La Punt*», fögliet per la Sutselva. Quist organ, redigieu da Stefan Loringett, ho üna grand'impurtanza pel mantegnimaint dal rumantsch in Sutselva. Culla mort da Steafan Loringett ais la dumanda da l'existenza da quista giazetta dvanteda acuta. Ils organs da la LR sun persvas, cha «*La Punt*» stöglià gnir edida inavaunt pel 1970. Ella ho dumando signur R. A. Caviezel, Horgen, da surpiglier la redacziun. Nus ingrazchains fich eir ad el per sia buna lavur.

Da l'otra vart avains eir constatò, cha la LR nu po esser in cas dad esser in avegnir editura e purtedra dal fögliet per la Sutselva. Ils 12 december 1970 ho ella gieu üna tschanteda culs exponents da la Sutselva per discuter davart da l'avegnir da «*La Punt*». Ils homens invidos s'haun declaros prontos da fuormer l'uniun «*La Punt*» e da dvanter purteders ed edituors respunsabels a la giazetta. A s'ais sto unanimamaing da l'avis cha que nu saja il dovair da la LR da surpiglier in avegnir eventuels deficits da quist organ. In vista al fat cha «*La Punt*» ais dasper il «*Calender per mintga gi*» bod l'unica lectura per la Sutselva, ais que eir indicho cha la LR mantegna scu fin uossa il sustegn finanziel. Nus giavüschains a «*La Punt*», a sieus purteders ed al nouv redacter, magister Gion Mani, bun success e satisfacziun in avegnir.

«*La scoleta*», fögliet per la Cuminanza Mussadras Rumantschas (CRM) in tuot ils idioms. Redacziun: Angelina Secchi, 21evla anneda.

Auncha qualchosa da la famiglia rumauntscha

Scha nus nomnais suot quist titel varsaquaunts fats ed evenimaints, ans essans bain consciaints da nun esser cumplets cun nossa survista. Nus giavüschains ouravaunt da'ns vulair s-chüser, scha avains schmancho qualche fat impurtant:

La «*Casa Paterna*» l'organ da l'Uniun romontscha renana (Renania), ho pudieu festager quist an sieu giubileum da 50 ans. Cun ella insembel ais eir il chalender «*Per mintga gi*» arrivo a sia 50evla anneda ed eir la *Renania* svessa ho fat il pass sur il glim dal mez tschientiner.

La vschinauncha da *S. Murezzan*, chi ho var 90 % abitants na rumauntschs ho concludieu d'introdüer da prümavaira 1971 per tuot las clasas e per tuot las scoulas dal lö *l'instrucziun rumauntscha obligatoria*.

La «*Tgea da Schons*», naschida scu figlia da la Cumünanza culturael Val Schons, ais gnida avierta ils 27 da gün.

Dr. Alexi Decurtins, prof. tituler da l'universited da Fribourg e redacter

dal DRG, ais gnieu incumbenzo da ler ün mez di l'eivna a l'universited da Turich.

Scu successur da prof. *Alfons Maissen* — al quèl nus giavüschains üna bella saira da vita — ho il Pitschen Cussagl elet lic. fil. *Isidor Winzap* per l'instrucziun da rumauntsch al Seminar da Cuir.

Medemamaing al Seminar ais *dr. Oskar Peer* gnieu elet scu professor da frances e taliaun. Dr. Peer ho redigieu a sieu temp il Dicziunari rumauntsch ladin-tudais-ch.

Prof. *Gion Antoni Derungs*, magister da musica a la scoula chantunela ha obtgnieu ün'ota destincziun a la concorrenza internaziunela per composiziuns da musica sinfonica e que per si'ouvra «Rorate» scritta per 3 solis, 2 cors masdos, orchester ed orgel.

Il seminarist *Bartholome Tscharner* da Traun ho guadagno il prüm premi svizzer dal Di europeic da scoula 1969/70.

La HIGA 1970 ho musso ün grand'exposiziun speciela da la Surselva. Inizianta da quist baingratagio panorama da vita e cultura sursilvana, ais steda la PRO SURSELVA. Pierin Ratti, parsura

Nos morts

Dr. h. c. Steafan Loringett †

Gl'ei stau negina sorpresa cu la publicitad ei vegnida informada ch'il grond promotur dil lungatg romontsch, dr. h. c. Steafan Loringett, hagi bandunau quest mund; ei era enconuscent ch'el era gia daditg malsauns e ch'el ha suffriu ils davos gis da sia veta en in spital giu Turitg.

Stiafan Loringett. Qual Romontsch enconuscheva buca la persuna marcanta, cargada cun energia e perseverenza, ch'ei tochen ils davos onns stada spir plans e projects! Tgi che ha giu da cunfar cun el duront biars onns ha buca adina giu lev d'anflar la via dalla collaboraziun — en vesta alla maiestad dalla mort resta el denton anavos cun sentiments da cordoli, d'engrazieivladad e d'admiraziun per la persunalitad. Lu stulescha mintga differenza, mintga diversitad dallas ideas, lu crescha la persuna tier in monument nunemblideivel.

Stiafan Loringett ei naschius calonda-mars 1891 a Scuol, passentau ils onns da scola a Vargistagn e daventaus scolast. Gia baul ha cuss. naz. dr. Casper Decurtins surdau ad el ed a siu amitg Tumasch Dolf l'incumbensa da rimnar ils scazis litterars, orals e screts, dalla Val Schons. Dasperas ha ser Otto Gaudenz (Loringett era scolast a Scuol) animau el per la lavur dil moviment romontsch.

1916 eis el staus cunfundatur dall'Uniun rumantscha da Schons e 1920 fa el part alla fundaziun dalla Renania. A quella ha el duront onns surviu sco redactur dalla Casa Paterna e dils 1931 tochen 1944 sco parsura. Quels

onns da parsura han schau anavos fretgs ch'ain aunc oz, decennis suenter, frestgs ed impurtonts, mo per numnar in: el ha promoviu il poet dà Flem, Gian Fontana, e procurau che sias ovras cumparien, ed el ei staus il motor per numerusas publicaziuns ed acziuns.

Il defunct ha assistiu alla fundaziun dalla Ligia Romontscha (1919) e manteniu stretg contact cun quella, tochen igl onn 1944 che siu cumpatriot Giachen Conrad ha demissiunau e ch'igl ei stau negina discussiun, tgi daventi in dign successur: Steafan Loringett. El ha immediatamein derasau acziuns fetg curaschusas — en emprema lingia la scaffiziun da scolettas romontschas egl intschess fetg periclitau allas rivas dil Rein posterieur. In auter grond meret ei staus che la LR ha finalmein obteniu da Confederaziun e Cantun las finanzas necessarias per segirar sias interpresas. Contas publicaziuns ein passadas ses mauns, ovras litteraras e scientificas (vocabulary etc.), cudischets cun poesias e.a.v.

Che l'Universitad da Turitg ha undrau tut quels merets cun surdar ad el il tetel da dr. h. c. ei stau ina cruna — ch'el ha acceptau cun digna modestadad.

1954 ha el realisau ina impurtonta ovra: «La fundaziun Casa Romontscha», che dat oz buca mo albiert al secretariat dalla Ligia, mobein era suttetg ad in pign seminari d'instrucziun per las mussadras da scoletta, sco era allas duas scolettas romontschas da Cuera.

Trànter gassas e sètgas
âs tei las letgas.
Sas trer la sort.

Sco ti tez stearnas
a te anvearnas
sas tei maner —
anguliv near tort.
St. Loringett
(Sur Pùnts a pitgognas)

Ser Teodor Caveng

Mo paucs gis suenter la mort da Stiafan Loringett ei aunc in'otra persunalitad stimada e meriteivla vegnida purtada al paus etern en siu liug nativ a Glion, ser Teodor Caveng. Sco Stiafan Loringett ei er el staus in dils pioniers dalla Renania, ed er el era daventaus commember honorari da quella uniun. Ser Theodor ha duront plirs onns redeggiu il «Per mintga gi» (Calender dalla Renania) ed ha a mintga caschun dau perdetga da siu esser romontsch. Sia gronda sabientscha e conuschientscha culturala da nies pievel ei adina stada impressiunonta e resta per adina en memoria dils Romontschs.

Nossas societeds affiliedas

Societad Retoromontscha

Cun satisfacziun astgein nus mirar anavos sigl onn 1970. El ei staus per la SRR in onn da lavur e calma en in mund spir span e debat. Nus vein aschia saviu perseguitar vinavon cun success nossas miras ed astgein esser cuntents oz dil contonschiu.

1. Il Dicziunari rumantsch grischun/DRG

Malgrad certas temas e tgisàs all'entschatta digl onn savein nus constatar che nies Dicziunari fa vinavon buns progress. Igl onn 1970 ein cumpari ils fascichels 63, 64 e 65 (Dir — Dschender). Nus essan pia arrivai puspei al famus resultat da treis fascichels cun 12 artgas. Quei ei in fatg legreivel che mereta renconuschientscha publica e che dat a nus criedi e curascha pigl avegnir.

2. Las Annalas

Questa primavera ad uras ei il tom 83 dallas Annalas cumparius e vegnius mess en vendita. In valent tom da varga 300 paginas che cuntegn interessantas lavurs historicas, belletristicas e linguisticas e finescha cullas «Funtanas da dret», culs Tschantamaints da S-chanf, Puntraschigna e Segl. En tut ina biala prestaziun en in temps che societads grondas rescann trasora da stuer schar murir lur periodicas per munconza d'interess ni dils collaboraturs. Sco avon entgins onns en Surselva vein nus fatg uonn ina acziun per gudignar novs abbonents en Giadina. Il success ei staus ordvart legreivels. Varga 150 novs commembers. Quei fa grond plascher.

3. Nies institut

Sch'ei marscha bein cun nossas lavurs, lu ei quei buc il davos dad attribuir al bien instrument da lavur ch'ei vegnius tgiraus e preparaus da nies caporedatur, dr. A. Schorta, dapi onns cun sistem ed inschign. Il bien uorden che regia leu ei buc il davos il motiv ch'ei reussescha adina puspei da survegnir ni dad acquistar interessant e custeivel material. La biblioteca Vieli, cumprada avon entgins onns ei vegnida ordinada e signada cun in exlibris. Tras beinvulientscha dalla CRR e ses organs eisi reussiu da slargiar ed amplificar considerablamein nies archiv sonor. Oz stein nus avon la cumpra d'in impurtont material fotografic sur cultira e cultura dallas Alps da sgr. W. Zeller.

La tgira da nies institut ei ina premissa indispensabla ton per possibilitar buna lavur sco per gudignar novas forzas da lavur, quei che daventa pli e pli in quita da scadina instituziun.

4. *Damondas persunalas*

Cun calonda fenadur ei il cuntract cun dr. A. Schorta passaus en vigur, tenor il qual el ei sedeclaraus prompts da luvrar per nus miez dil temps. Igl ei denton seresultau che dr. Schorta sa star a disposiziun a nus 7—8 dis il meins dapli. Nus vein ladinamein fatg cun el in ulteriur contract ed essan persquadi da ver rendiu cheutras al DRG in considerabel survetsch.

Prof. dr. J.C. Arquint ei engaschus sco igl onn vargau cun in miez pensum alla scola cantunala e prof. dr. A. Decurtins ha survegni in congedi da sis meins naven da calonda fevrer 71 en favur dalla Ligia Romontscha per metter il vocabulari sursilvan en stampa. Nus vein cartiu da prestar ton alla LR sco al lungatg sursilvan in survetsch. Capeivel che nus essan cheutras necessitai da tschercar agid supplementar. Igl ei reussiu da gudignar ad interim sgr. cand. fil. Hans Stricker per 15 dis il meins.

Dalla Cumissiun filologica fa part dapi questa primavera giuvna dr. Ricarda Liver a Berna, enconuschenta a nus gia tras differentas lavurs el DRG.

En suprastonza vein nus piars quest onn dus commembers: sgr. dr. h. c. St. Loringett, morts la primavera e sgr. president e scolast Giusep Vieli tras abdicaziun. Ad omisdus engraziein nus cordialmein per la lavur e stenta en favur dalla SRR.

5. *La radunonza generala*

La radunonza generala ha giu liug ils 27 da november a Cuera. Ella ha priu enconuschientscha dalla lavur dils organs executorics e reelegiu la suprastonza. Danovamein part da nossa suprastonza fan sgr. dr. Gieri Ragaz, Andeer e sgr. cuss. gov. dr. Giachen G. Casaulta a Cuera.

A caschun dalla radunonza ha prof. dr. Arquint anflau engrazieivels auditurs cun siu interessant referat: «Aspets da la sintaxa en rumantsch».

6. *Nos morts*

Ils 10 da zercladur vein nus accumpignau dr. h. c. St. Loringett al davos ruaus, quei suenter ina liunga ed ordvart activa veta en favur e scompa da nies lungatg matern. Quei che ha fatg gronds Stiafen Loringett ei stada sia cretta en nossa existenza, en nies dretg e duer da viver — e survivor. St. Loringett ei staus igl emprem secretari dalla SRR da 1919—1926. Dapi 1930 tochen sia mort ha el fatg activamein part da nossa suprastonza. Ultra da quei eis el staus ina veta ora animader e tgirader dil romontsch sco um dalla pressa e pleva, sco parsura e suprastont. Honor a sia memoria.

Gion Deplazes

Romania

Dapi la dieta culturala dils 28/29 da settember 1968 a Rabius stat l'activitad dalla Romania sut il motto: reponderar e reformar. Igl ei daveras necessari d'examinar en tutta aviartadad la lavur prestada ni tralascada ils davos onns e da postular, en fatscha alla realitad, novas mesiras per promover e cultivar il lungatg e la cultura romontscha el futur. Il punct culminont ha quella examinaziun contonschiu alla dieta da lavur dils 7/8 da november 1970 a Casti.

Era tier autras instituziuns constatesch'ins la promtezia per adattaziuns allas pretensiuns modernas. Aschia ein per exempel ils treis capetels presbiterials dalla Cadi, Foppa e Lumnezia seuni ad in Capetel sursilvan, ch'ei tenor la voluntad dils capitulars in *decanat romontsch*. In'auter legreivel mussament da quei spért ei la tschentada da tuts scolasts romontschs dalla Surselva dils 5 da december 1970 a Glion stada, nua ch'igl ei seformau gruppas per crear novs mieds didactics romontschs.

Scola e mieds d'instrucziun

Ils davos onns eis ei vegniu fundau pliras *scolettas* en Surselva. A vesta dalla impurtonza da talas instituziuns per il lungatg tomontsch, ei quei in fatg zun legreivel.

Igl onn 1970 essan nus sestentai da promover il contact cun las conferenzas scolasticas dalla Surselva. La finamira ei stada quella d'arrivar a *novs mieds d'instrucziun*, adattai per la scola romontscha. Sco directiva havein nus surpriu il model elaboraus ell'Engiadina, che preveda da crear novs mieds en lavur comunabla. Ina biala retscha da scolasts stat a disposiziun per la lavur en gruppas. Il tgamun da quella equipa ha scolast secundar Richard Cavigelli surpriu. La Renania e la Romania vegnan a procurar las lavurs administrativas ed a gidar a finanziar las spesas che occuoran.

In auter postulat ei la reorganisaziun e l'intensivaziun dall'*instrucziun romontscha* el seminari scolastic ed ella scola cantunala. Cun tutta prudientscha settracta ei da perseguitar vinavon quei fervent giavisch.

Curtin d'honor

La cumissiun «Curtin d'honor» ha cuntinuau las preparativas per la restauraziun, aschia ch'ins spera da saver exequir quellas lavurs el decuors digl onn 1971. Cun quella occasiun vulan la Romania e la Renania undrar en ina fuorma simplificada sis meriteivlas persunalitads per la cultura romontscha ord igl intschess dalla Ligia Grischa. La Romania propona

Flurin Camathias, Pieder Tuor e Sep Mudest Nay, la Renania ser Mattli Conrad, Anton Cadonau e Gian Fontana.

Ediziuns

La cumissiun per la reponderaziun dallas ediziuns ufficialas dalla Romania, sut il presidi da Ignazi Beer, ha cuntinuau sia lavur. Ei setracta d'adattar ils annuaris en fuorma, presentaziun e cuntegn alla situaziun actuala ed allas pusseivladads finanziaias dall'uniun. En quei senn ha la radunonza da delegai dils 27 da december 1970 decidu da far ord igl Ischi ina revista romontscha che duei cumparer duas ga ad onn. Quella revista savess esser actuala e daventar in palancau da discussiun e da scomi d'ideas. Entochen la proxima radunonza da delegai vegn la cumissiun a suttametter ina proposiziun definitiva.

Egl onn 1970 ha la Romania ediu annada 47 dil *Tschespet* (redacziun: Gion Arthur Manetsch) ed annada 55/56 per ils onns 1969/70 digl *Ischi* (redacziun: prof. dr. Alfons Maissen).

Acziuns

Adina puspei setracta ei da s'occupar dalla «*fatscha da nos vitgs*». Ina inventarisaziun ha mussau il maletg suandont: Da 292 inscripziuns da fatschentas ein 172 tudestgas e da 3016 indicaziuns el cudisch da telefon ein 2220 tudestgas. En collaboraziun cun la pressa, en special cul Pompalus dils 4 da december 1970, eis ei reussiu da svegliar empau capientscha per las inscripziuns. Aschia ein entginas fatschentas pli grondas sedecididas per la versiun romontscha. Plinavon eis ei reussiu d'instradar in'acziun «cudisch da telefon», ch'ha resultau da quei da varga 200 midadas. L'acziun sto denton vegnir cuntinuada.

In stupent success ha in *cuors da romontsch*, sut l'egida da scolast secundar Augustin Manetsch a Mustér.

*

A caschun dalla radunonza da delegai dils 27 da december 1970 han sur lic. teol. Gion Martin Pelican (Siat) e ser Vinzens Bertogg (Pitasch) orientau sur dalla translaziun dalla *Sontga scartira* en romontsch sursilvan. Quella ovra ei senza dubi da gronda muntada per il moviment romontsch en Surselva. Perquei ha la Romania decidu da sustener quell'ovra cun ina contribuziun annuala.

Plinavon ei era la suprastonza vegnida reeligida. Ella secumpona, sper il sutsignau sco president, dils suandonts signurs: prof. dr. Alexi Decurtins (vicepresident), scolast Albert Decurtins (cassier), scolast secundar Richard Cavigelli, sur vicari general Giusep Pelican, stud. fil. Gion Battista Spescha e stud. teol. Giusep Venzin. Dumeni Columberg

Uniun dals Grischs

Pressa rumantscha

Il Fögl Ladin dals 18 november 1969 ha portà üna bain extaisa orientaziun sur da las trattativas per la pressa rumantscha. Eu less manzunar in prüma lingia il fat cha'l contact tanter la cumischiun dal Fögl, a la quala fan part davart da l'Uniun dals Grischs ils signuors: J. Guidon, R. Fallet e'l suotsegnà, e la Stamparia engiadinaisa (sco editura dal Fögl) ais stat fich intensiv. Las trattativas sun statta portadas adüna d'ün bun spiert. Il böt da nosa cumischiun ais quel, da garantir als Ladins per l'avegnir üna pressa libra e da megldrar la situaziun finanziaria. Per pudair rajiundscher quist böt ha la cumischiun proponü a la Stamparia engiadinaisa ed a la radunanza generala da l'Uniun dals Grischs da l'on passà ils seguaints puonchs:

- declarar il Fögl Ladin per tuot ils cumüns rumantschs ladins sco fögl ufficial;
- acziun da propaganda in tuots cumüns rumantschs ladins;
- tscherchar novvs correspondentes ed orientar a las delegaziuns dals cumüns sur da l'importanza d'üna pressa rumantscha;
- müdada da la fatscha tecnica dal Fögl;
- fusiun cul Giuven Jauer;
- il Fögl Ladin dess esser e restar üna pressa libra;
- animar la collavuraziun tanter Uniun dals Grischs e Stamparia engiadinaisa;
- a partir da la prümvaia 1970 dess segnar sar J. Manatschal sco redacter respunsabel;
- augmaint da predsches d'abunamaint.

Da quists puonchs han pudü gnir realisats fin al di d'hoz tuots cun excepziun dal puonch ün, il qual gnarà tut per mans prosmamaing. Nus pudain constatar cun plaschair, cha la situaziun generala dal Fögl Ladin ha pudü gnir megldrada decisivmaing tras la realisaziun da quist program.

Il proget per üna «gazetta rumantscha per l'avegnir», chi'd es gnü preschantà a la radunanza generala da l'iniziant, sar R. Fallet, tuna: Agiundscher a las gazettas rumantschas existentas (Gazetta Romantscha, Fögl Ladin, Casa Paterna) supplementaints interrumsantschs, sco per exaimpel:

- ün fögl pels scolars (fusiun Aviöl/Giuven Grischun);
- ün fögl per famiglia ed educaziun;
- ün fögl pels students ed academikers (fusiun Sain Pitschen/Panpalus/Corv e Talina);
- ün fögl per la radioscoula.

Tras la realisaziun da quistas propostas as pudess bain in prüma lingia economisar forzas e bain eir svagliar il sentimaint da solidarità tanter ils

Rumantschs dals differents idioms. Las lavuors preliminaras per la realisaziun da quist proget sun per part fingià bain inavant.

Acziuns

- Al cumanzamaint da favrer han gnü lö eir quist on las concurrenzas da recitaziun, quai a Zuoz, Ardez ed a Müstair. Darcheu vaina das-chü applaudir fich bellas prestaziuns. Tuots participants han survgni sco premi ün cudesch rumantsch ed üna bella carta d'arcagnuschentscha.
- A Zernez ha gnü lö quist on il tradiziunal cuors da teater. El ais gnü organisà e manà tras da sar mag. sec. A. Planta.
- Cuors rumantschs sun gnüts manats tras a Tschlin, Zernez, Zuoz, Puntraschigna, Scuol, San Murezzan ed a Segl. Noss sincers ingrazchamaints a tuots quels chi s'han prestats sco magisters.
- Ils abunents rumantschs da telefon as stuvessan eir s'inscriver i'l cudesch da telefon in rumantsch! Quai nun es dapertuot il cas. No stuvain però constatar cha'ls abunents nu portan adüna la cuolpa scha lur adressa cumpara in tudais-ch. Per megldrar quista situaziun s'ha miss la suprastanza in colliaziun cul uffizi da telefon.
- La fatscha (rumantscha) in noss cumüns nu'ns po satisfar dafatta bricha. Quist fat ans ha bler dat da pensar. In stretta collavuraziun culs cuvis e cun las cumischiuns da fabrica speraina da chattar la dretta via per megldrar la situaziun. In ün cumün rumantsch nu sun inscripziuns tudais-chas bricha adattadas, in bliers cas dafatta ridiculas.

Publicaziuns

Ün'importanta incumbenza da l'Uniun dals Grischs ais quella da promover la litteratura rumantscha. Buns tocs originals han bain da gnir resguardats in prüma lingia — in mancanza da tals ans stuvaina cuntantar cun bunas traducziuns. Ils mezs finansials tant da la Lia Rumantscha sco eir da l'Uniun dals Grischs sun, adonta cha'ls subsidis da la Confederaziun e dal Chantun sun gnüts dozats, amo adüna fich restrets. Uschè ais eir la finanziaziun dals cudeschs adüna colliada cun bain gronds sacrificis. Retards e difficultats da qua e da là han displaschavelmaing retardà quist on la cumparsa da diversas publicaziuns.

Diversas communicaziuns

A la Chasa Fliana, Lavin, ais gnü incunter l'Uniun dals Grischs quist on excepziunadamaing cun 2000 francs; quai in vista al fat cha la lavur prestada da quist'organisaziun ais in tuots cas degna da gnir sustgnüda.

500 francs ha miss a disposiziun la suprastanza al comité d'iniziativa

per la realisaziun dal gö liber: Ils duos Travers, dad Artur Caflisch. Las rapreschantaziuns han gnü lö a Zuoz.

La glista da las contribuziuns cumünalas a la Lia Rumantscha fa pac bella figüra. Confederaziun e Chantun as praistan cun ün bain grond sustegn per la rumantschia — dals cumüns as pudessa spettar il medem, quai chi nun es displaschaivelmaing il cas. No sperain da chattar üna soluziun chi po satisfar.

Meis senti ingrazchamaint a tuots commembers da la suprastanza per lur lavur e per lur sustegn. Lur interess e lur incletta per nossas fatschendas e la vöglija da's metter aint e's prestar per lingua e cultura rumantscha am accumulscha cun plaschair. Listess ingrazchamaint dess vagliair eir per tuot quels chi lavuran instancabelmaing per lur lingua e chi sustegnan nossas meras.

Jon Plouda

Uniung Rumantscha da Surmeir

Igl onn 1970 è sto per la suprastanza dall'Uniung Rumantscha da Surmeir en onn da labour. Cun plascheir e satisfacziun dastgainsa nous vurdar anavos sen la labour prestada.

Nossas publigaziuns: Igl Noss Sulom è gio cumparia an sia 49avla annada, bagn redigia digl sies redacter, scolast secundar Gion Peder Thöny. Igl onn 1971 po el cumpareir an furma giubilara ch.v.d., l'URS dastga festivar igl onn proxim igl sies 50avel anniversari.

Igl Calender Surmiran mademamaintg redigia cun gost e capaciad digl sies redacter, scolast secundar Faust Signorell è cumparia an sia 20avla annada per la davosa geda sot l'ediziun dalla Stampa Rumantscha.

La Pagina da Surmeir ò scu usito splunto regularmaintg mintga meis ved la porta digls sies lectours. Igl sies redacter, scolast secundar Cyrill Brenn catta adegna en bung tung per igl sies sainsign surmiran, tgi orientescha schi bagn igls lectours a tgesa ed agl ester cun novitads actualas.

Ja less betg tralasher d'angraztger agls noss redacters da tot cor e chegl er an nom digl pievel surmiran, per lour labour sacrafitgonta. Nous rancunaschagn, tgi en redacter sto ordinariamaintg inponder igl sies taimp liber per talas lavours e gist percheigl mareten els en grond paia-dia.

La Grammatica Rumantscha Surmirana è sorteida dalla Stampa digl Bündner Tagblatt la stad passada. Ella è en'ovra da scolast Gion Peder Thöny, el mareta er per chella fitg gronda labour nossa rancunaschentscha e noss angraztgamaint. Tala po neir retratga dalla Leia Rumantscha a Coira, tgi ò er purto igls costs dall'ediziun.

La suprastanza ò tignia durant igl onn da rapport 7 sedutas ed igl parsoura è sto delego a 5 tschantadas digl Cunsegl dalla Leia Rumantscha ni scu commember dalla cummischung per scolettas.

Pressa rumantscha: Cun grond interess ò la suprastanza persiquito igl svilup segl intschesch dalla pressa rumantscha. Nous sustignagn tottas iniziativas tgi pudessan gidar a rinforsar la posiziun da chella. Cun igl intent da fusionar la Pagina da Surmeir cun la Gasetta Rumantscha vainsa siva diversas sedutas ed antupadas cun sigr. Pius Condrau, laschea cumpareir igl meis d'avregl chella nomra d'amprova. Tala nomra cuntigniva en talon cun la dumonda, schi ins giavischa la fusiung cun la Gasetta Rumantscha. Igl resultat è dantant sto negativ ch. v. d. la magioranza è stada per mintigneir la Pagina da Surmeir scu anfignen adaco. La suprastanza ò do suatentscha alla pluralitad.

Curs rumantschs: Tals èn nias organisos dalla suprastanza sen igls bungs cunseglis digl om competent, sigr. inspecter Gion Duno Simeon. A Casti ò en tal curs gio piglia igl meis da november sia antschatta ed a Savognin igl meis december.

Er igl Calender Surmiran ò caschuno alla suprastanza labour supplementara. La Stampa Rumantscha, tgi era editoura da chel periodic e dava or tal sen agen cost, ò disdetg chella labour cun la proposta da fusionar chel cun igl Calender Rumantsch ni dar or el sen agen chint dall'URS. Siva lungas pondoraziuns e calculaziuns cumpara igl proxim calender sen chint dall'URS. Nous vagn fatg chegl betg sainza far chitos financials, ma schi gl'è pussebel lessans nous spindrar igl noss Calender.

Radunanza generala 1970: Chella ò gia lia igls 13 da december a Casti. Dr. Ambros Sonder, redacter digl Vocabulari Surmiran ò tignia en referat sur da sia ovra ch.v.d. sur digl Vocabulari, dont ena extendeida survista sur da sia gronda labour, sur digl cuntign ed applicaziun. En sagond referat ò tignia mastral Remi Capeder sur «Autostrada della neve» preschantond alla radunanza igls plans e projects dalla grond'ovra, tgi vess da neir realisada. Tots dus referents on catto en angraztgevel e fitg interesse auditori. Er ad els en cordial angraztgamaint.

Tar chella occasiung è noss meritevel collaboratour e venerabel promotour digl noss movimaint rumantsch, sigr. Gion Duno Simeon, inspecter da scola, nia numno scu «President d'onour» dalla URS. Nossa gratulaziun ed angraztgamaint per sia gronda labour a favour da noss movimaint. Noss cordial angraztgamaint a tots chels tgi az on fatg meritevels igl onn passo per nossa tgossa rumantscha e nossa uniung.

Albert Camen

Renania

Igl onn 1970 ha la Renania puspei deplorau la sperdita da dus da ses pli fervents commembers: da ser Theodor Caveng, anteriur parsura dalla Renania e duront plirs onns redactur dil Calender per mintga gi, sco era da dr. Stefan Loringett, medemamein anteriur parsura da noss'uniun e promotur da diversas publicaziuns. Ils dus defuncts appartenevan tiels pioniers dalla Renania; muort lur gronds merets ein els daventai commembers d'honor da noss'uniun.

La Renania ha contonschiu ils 1970 en plirs risguards siu *anniversari da 50 onns*. Ses periodics sco Calender per mintga gi e la Casa paterna ein cumpari ella 50avla annada, e l'uniun sezza ei medemamein vegnida 50 onns veglia. Senza festivitads ni giubileums essan nus seregurdai da quei eveniment mudestamein en nos organs. Ch'igl ei stau pusseivel ad ina cuminonza aschi pintga da schar cumparer regularmein sias publicaziuns tras tuts quels onns, secapescha buca da sesez. Nus sperein che quei possi era esser il cass egl avegnir.

La nova *ediziun dallas Ovras cumpletas da Gian Fontana* ei sin buna via. La gronda part dil material ei tschentaus. L'ovra che cumpeglia divers manuscripts tochen da cheu nunedi, vegn a consistier quellaga da treis toms e duei esser pomta per la vendita sin igl atun 1971. La firma Bischofberger sedat tutta breigia da far ina buna e biala ediziun.

El senn da tschentar nies lungatg romontsch viaden el diever tecnic e scientific da mintga gi ha la Renania organisau il mars ina *sera publica cun referats e discussiun* a Glion; dr. med. Willy Hess ha referiu sur dils «progress dalla medischina» e redactur Hans Caprez sur dils «accidents sin via». Culla medema finamira — sper in'intenziun informativa ed educativa — ha la suprastanza dalla Renania presentau en siu intschess *il film «avon ch'igl ei memia tard»*. Quei film che sefatschenta culla protecziun dalla natira — onn dalla natira 1970! — e culs problems dil contuorn ei vegnius cumpletaus da referats introductivs, teni da commembers ni amitgs dalla suprastanza. El ei vegnius mussaus naven digl october tochen il december els suandonts loghens: Donat, Sched, Trin, Vuorz, Pitasch e Duvin.

Deplorablamein vegn ei ozilgi buca giugau bia *teater* pli en nos vitgs. In'exceptiun fan egl intschess dalla Renania la vischnaunca da Vuorz e la Muntogna da Schons, nua ch'ei vegn fatg quasi mintg'onn teater. La Calandaria, la societad da giuvnas e giuvens silla Muntogna, ha representau igl avrel a Maton in drama actual en treis acts, «Nos sulom», in toc screts da Tani Dolf, Vargistagn. La Renania sesprova nua ch'ella sa da promover il teater e d'intimar auturs da scriver.

Ils 6 e 7 da zercladur ha la suprastanza dalla Renania organisau ina *sentupada culla giuventetgna renana a Traun*. Denter 30 e 40 participonts han priu part da quella dieta. Igl intent fuva da dar investa alla generaziun giuvna egl operar dalla Renania, da far enconuscent ad ella

nos problems, d'eruir ils meinis ed ils giavischs dils giuvens e da gudignar forzas giuvnas per la collaboraziun. En ina retscha da referats cuorts, salvai da suprastonts ed auters renans, ed en las discussiuns ei vegniu informau detagliadamein. Il president dalla LR, sco era prof. Billigmeier e prof. Winzap, han assistiu sco hosps a quella dieta.

Speciala atenziun ha la suprastonza dalla Renania adina puspei dau ils davos onns als *cuors da lungatg*. Cuors da lungatg per carschi (assimilaziun da sesents da lungatg tudestg) han ils 1970 saviu vegnir menai atras mo a Tusaun, Veulden e Vuorz. — Ils 21 da november ha la Renania era organisau in cuors per ortografia e scripziun dil sutsilvan ad Andeer. Curo Mani, scolast secundar Sogn Murezi, ha da moda e maniera fetg entelgeivla fatg enconuschent ils ca. 20 partecipants — scolasts e laics — cun las normas dil sutsilvan scret. — Ensemen culla Romania ha la Renania dau l'iniziativa per ina conferenza generala sursilvana da scolasts cun il tema «*mieds didactics per la scola romontscha*» che ha giu liug ils 5 da december a Glion. Tenor la concepziun, sco prof. Arquint ha sviluppu ella per l'Engiadina, duei ussa era pigl intschess sursilvan — e pli tard speranza era pil Grischun central — vegnir elaborau mieds supplementars per l'instrucziun romontscha.

Ils representants dalla *Sutselva* ein sefatschentai en pliras sesidas — era ensemen culla suprastonza dalla LR — cun las damondas dalla «Punt» e dil pledari sutsilvan. Els ein conventschi che la «Punt» ademplescha in impurtont pensum egl intschess sutsilvan ed han la ferma voluntad da mantener vinavon quella gasetta mensila. Plinavon ein els digl avis ch'il pledari sutsilvan deigi cumparer aschi spert sco pusseivel, e quei omisduas versiuns en in tom, per che quei cudisch seigi en divers graus practicabels.

La «*fatscha da nos vitgs*» ei vegnida tgirada vinavon. La cumissiun sut il presidi da Andreas Darms ha cuntinuau la lavur en plirs vitgs. Denter la Renania e la LR ha ei dau ina stedia e cordiala collaboraziun. Alla beinreussida dieta da lavur dalla LR a Casti ha in bi diember da renans priu part cun satisfacziun.

Martin Bundi

Uniun da scripturs romontschs

Duront il parsuradi da Cla Biert ei la USSR stada bufatgamein activa. A caschun dalla radunonza generala a Casti dils 18 d'october 1970 ha el priu cumiau sco president. La tschentada ha tscharniu Ludovic Hendry sco successur. Il votum da cumiau da Cla Biert «La situaziun dil scriptur romontsch en nos dis» ha fatg impressiun. Ils scripturs engrazian al president cass che ha menau cun maun segir e savieivel la barca. Cunquei ch'il scriptur ha in'olma ualti sensibla, eis ei gnanc adina lev da tgamunar la carga atras ils spessoms.

Jeu less dar in pèr schatgs da nossa activadad digl onn vargau.

1. *Uniun svizra da scripturs*

Ils scripturs romontschs ein plitost dad urdadira temprada. Anzi pli vehementa ei la radunonza generala dall'uniun svizra a Ragaz stada. Andri Peer sco viceparsura dall'uniun ei sespruaus grondamein da pacificar las partidas. Igl ei buca lev da far il profet en caussa.

2. *Sentupada dils scribents culs students dalla Romania a Cuera*

Plirs scripturs han fatg in colloqui cun els. Plaids ein curdai, plaids dalla litteratura en connex cun la religiun, la sexualitad sco insumma ils problems hodierns dalla cuminonza. Ins ha buca cavigliau tut ils plaids sin la stadera. Alluscha gliez bein, ins ha giu il sentiment ch'ils students enconuschien malamein la litteratura romontscha. Ed il resultat ei buca staus sorprendents.

3. *Antologia dalla litteratura romontscha*

Signur professor dr. R. Bezzola ei vidlunder da scriver surlunder. Siu intent ei ludeivels. Deplorablamein hai jeu buca saviu sedecider da rimnar per el la litteratura da nos dis. Aschia che jeu hai medemamein sco da sias uras Cla Biert stuiu dar agli in canaster. Buca mo pervia dalla lavur sco tala. Tgi vul è surprendre ina semeglionta resca.

4. *Cumissiun litterara*

Ins ha inoltrau 9 lavurs. La CL ha premiau lavurs da Flurin Darms (poesias), Gion Deplazes (raquintaziuns), Annamengia Bertogg (raquintaziuns), Toni Halter (sketchs e scenas) e Ludovic Hendry (Riccarda). Pigl onn vegnent han ins suttamess 7 lavurs.

5. *Prelecziuns*

Duront igl onn vargau han ins stuiu serestrenscher cun las prelecziuns. Prelegiu han Toni Halter ed Andri Peer. A caschun dalla radunonza generala a Casti han entgins scripturs romontschs frequentau las scolas dil Grischun central.

6. *Novs commembers*

Annamengia Bertogg, casarina, Castrisch
Pieder Cavigelli, prof. dr., Cuera
Marcus Devonas, scolast, Lucerna

7. *Novas litteraras*

Dunna Imelda Coray-Monn a Tecknau ha surpriu la redacziun. Las Novas vegnan a cumparer treis gadas ad onn.

Ins astga bein dir che nus hagian bunas relaziuns cun la Ligia Romontscha. Jeu less engraziar persunter. Engraziar less jeu milsanavon als scripturs romontschs per lur stenta e lur bunaveglia. Era lu, sche lur meret vegn buca adina pendius vid il zenn grond. Ludovic Hendry

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiun (CRR)

La societad Svizra da radio e televisiun ò sviluppo er igl onn passo ena gronda activitad e cotras raccolto bagn bler lod, ma er lavanto criticas. Scu igl president central ò accentuo an moda fitg significativa, vignan igls pummers, tgi portan fretg scassos e betg chels nunfritgevels. I sa tracta betg d'enumerar co tot igls problems, tgi òn occupo igls organs da nossa societad da tetg durant igl onn passo, essend tgi ella publitgescha sez en extendia rapport annual surda sia activitad. Ma tuttegna catta, tgi seia inditgia da far menziun da varsacants evenimaints impurtants, tgi tangeschan betg angal la societad centrala ma bagn an furma directa u indirecta er las societads regionalas e commembras.

Scu legrevla nova sonsa registrar, tgi igl Cunsegl Federal ò tscharnia cunseglhier naziunal dr. Ettore Tenchio president digl comité central dalla societad Svizra da radio e televisiun. Chegl è igl pi oz post ainten la hierarchia dalla SSR. Nous Grischuns ed an spezial la Rumantscheia son esser fitg loschs e grondamaintg satisfatgs da chella ordvart nobla ed impurtanta incumbensa, tgi è neida surdada a cunseglhier naziunal Ettore Tenchio. Cun chella occasiun lessa admetter ad el igls giavieschs ed auguris per en prosperevel operar an interess digl antier pievel Svizer. Dr. Tenchio è adegna sto en bun amei da nous Rumantschs e discorra sez igl noss lungatg. Igls rapresentants rumantschs alla radunanza generala dalla SSR a Berna èn stos incantos betg pac da neir beneventos per l'amprema eda an lour lungatg matern davart digl president central. Igl nov president dalla SSR canoscha fitg bagn igls chitos dalla Rumantscheia. Scu representant d'en otra minoritad liguista sa el bagn avonda las difficultads, tgi èn mintgamai da surmontar senachegl tgi las minoritads saptgan aquistar igls leurs dretgs sen taragn cultural.

An chel connex lessa betg tralasher da render attent igls commembers da nossa societad, tgi la Rumantscheia è fitg bagn rapresentada tar la direcziun generala dalla SSR. Scu savez occupescha igl noss compatriot rumantsch da Scuol Dumenic Carl igl post da directour administrativ e ramplazant digl directour general. Alfons Schnoz da Sumvitg è inspectour da finanzas e Rico Beeli da Flem capo dalla partiziun da finanzas. An vista a chella fitg cumensurada rapresentanza da rumantschs tar la direcziun generala dèssan dumondas da credit betg ans far marchits. I less anc allegar, tgi nossa suprastanza stat an stretg contact las persunalitads menziunadas.

Igl onn 1970 ò puspe purto en considerabel augmaint digl domber da telespectatours e d'auditours a la SSR. Ins santa savens, tgi igl radio s'aproximescha agl plafung concernent abomnents, ma chegl è difficil da valutar. Chella tema vevins gio avant 25 onns, ma scu igl svilup ò musso sainza muteiv. L'impurtanza digl radio dasperas la televisiun davainta adegna pi evidainta. Plang a plang vign mintgign da chels dus mezs

d'expressiun a canoscher pi bagn la si domena d'activitad. Da chel puntg da vista anor è la televisiun scu concurrenta da grond vantatg per igl radio.

La televisiun Svizra totga tar las organisaziuns, tgi òn ratschet igls davos onns igl pi grond domber da premis e rancunaschentschas internaziunalas. Chegl monta sainza dubi ena bela satisfacziun per la SSR. Surtot sch'ins renda chint, tgi ella derasa treis programs linguistics cumplets e las emissiuns rumantschas. Chella prestaziun vign realisada cun mezs finanziairs bler pi bass tgi agl ester ed ainten localitads cun indrezs tecnicos per part anc tot oter tgi parfetgs.

Pass a pass cun igl svilup tecnic crescha er l'impurtanza dalla televisiun sen taragn politic e social. Igl migler mussamaint parsiva porscha igl grond interess digl parlamaint per totas dumondas tgi tangeschan radio e televisiun. Ord chella ponderaziun sto la televisiun esser adegna actuala e derasar agl publicum igls programs dad oz e betg chels da stersas u da puscmang. La madema maxima vala naturalmaintg er per igl radio. Chella constataziun lubescha d'ancleir las difficultads digl programatours ed indirect er digls chefs responsabels. Per facilitar la lavour agls programatours ed evitar cumplificaziuns e divergenzas tranter els ed igl publicum òn direcziun generala e comité central statuia igls prancepis ariguard l'autonomia dalla SSR, la libertad e controlla digls programs. Pianavant ò igl comité central elaboro directivas concernent rectificaziuns an connex cun las emissiuns da radio e televisiun.

Dantant tgi la televisiun ò ena situaziun da finanzas cuntantevla, mossa igl rendachint dalla SSR cun tgi difficultads tgi igl noss radio ò da far. El sto ord chel muteiv cattar novas funtangas per retgav finanziair. An occasiun dalla davosa radunanza generala ò directour Dumenic Carl numero diveras puseblitads an chella direcziun: cumplet discaric dalla SSR dalla confinanziaziun digl sarvetsch d'ondas curtas, intensiv combat cunter igls ratschaveders da radio neirs (tgi paian nigina taxa da concessiun), pratender ena taxa supplementara per en sagond apparat, p. ex. aint igl auto, biro, tgesa da vacanzas etc., introducziun dalla reclama, tgi è pero anfignen tar la scadenza dalla conzessiun ossa an vigour betg admess (1974), dolzamaint dalla taxa da conzessiun, v. d. adattar ella alla carascheia. Igl davos postulat dess neir realiso anc igl onn 1972 per betg periclitar en prosperevel svilup digl radio. —

La societad regiunala ò salvo sia radunanza generala igls 20 da november a San Gagl. Siva las tractandas statutaricas ò signour Theodor Haller, reporter digl radio Svizer an a Londra, tignia en stupent referat sur digl radio an Engeltera. Ainten sia davosa seduta digl onn 1970 à la suprastanza regiunala tscharnia dr. Konrad Krieger, scrivant cantunal da Lucerna scu nov president per igl proxim biennum. Dr. Krieger ò piglia part gio differentas gedas a nossas radunanzas generalas an qualidad da delego dall'IRG. El è president dall'IRG e commember digl comité central. Anvers nous rumantschs ò el adegna demusso gronda bagnvuglentscha da maniera tgi son sperar ena buna collaboraziun. Agl president partent

cunsegliaer digl martgea da Turitg Jakob Baur admetta en cordial angraztgamaint per la lavour prestada an spezial er per igl Grischun rumantsch. El canoscha noss cantun e sias multifaras relaziuns schi bagn scu pacs magistrats dalla Bassa.

Igl onn passo ò la suprastanza regionala gia da s'occupar an amprensa lengia cun dumondas da biagir, problems da finanzas, organisaziun digl radio e telescola ainten la regiun e cun tschernas d'ampluias tant per la partiziun da radio scu er per chella da televisiun. Sen giaviesch dallas societads commembras ò ella er fatg en istanza alla direcziun generala concernent l'organisaziun ed amplificaziun dallas emissiuns localas. Chellas emissiuns èn da muntada locala ord muteiv, tgi ellas vignan derasadas angal per tschertas contradas dalla regiun. Ellas èn pero da grond'impurtanza e documenteschan igl prancepi federalistic digl noss stadi e sia cultura. Nous lagn sperar, tgi er chel postulat vigna a cattar ena buna soluziun. An vista a la precaria situaziun da finanzas digl radio ò la suprastanza regionala er inoltro en istanza cun diversas propostas an senn d'ena migliuraziun alla direcziun generala. —

La radunanza generala dalla *Cumünanza rumantscha radio e televisiun* ò gia li sonda igls 5 da settember 1970 agl hotel Fravi ad Andeer. Ella ò piglia en fitg amparnevel decurs. Las tractandas statutaricas en nidas liquidadas an curt taimp. Siva ò dr. Gieri Ragaz, president communal d'Andeer, tignia en zont interessant referat davart problems dalla Val Schons. Igl premi radio e televisiun è nia cumpartia a Sur Gion Battista Sialm, Compadials/Segnes, ed agl Chor mixt da Samedan. Igl chor mixt d'Andeer sot la batgeta da scolast Steafan Michel ò delecto igls preschaints cun belas canzuns rumantschas. Ainten la discussiun generala, tgi pertotga la CRR ègl nia fatg la dumonda, schi fiss betg giavischevel d'obtignair varsacantas emissiuns ad onn sur las ondas curtas e cotras promover igl contact cun igls numerous rumantschs agl ester. Igl resultat da chella intervenziun è sto detg positiv. Gio igls 7 da schner 1971 ò igl directour digl survetsch d'ondas curtas signour Joël Curchod do part, tgi el seia pront d'emetter davent digl matg 1971 mintga meis ena contribuziun an lungatg rumantsch. Chella emissiun vign derasada mintga carta sonda per l'Europa e Surmar. Igl cuntign dess sa componer d'actualitads an senn digl viagiond cugl microfon, musica or digl cantun Grischun e per occurenzas impurtantas vigna reservo igl antier taimp dall'emissiun. Scu redactour digl program seia previa signour Andri Bisaz, tgi vegia gronda experientscha an dumondas da radio e canoscha er fitg bagn igls problems digls noss Svizers agl ester.

Igl cunsegl da nossa societad ò salvo 3 sedutas digl matg 1970 anfignen ossa. Ainten l'amprensa seduta ò el delibero las tractandas per mang dalla radunanza generala. La sagonda e terza seduta ò el deditgia alla dumonda scu occupar la terza cadagna da televisiun. Chel complex e vast problem è nia sotamess allas societads regionalas e commembras an en rapport da passa 100 paginas davart dalla direcziun generala per dar occasiun da lascher piglier posiziun. Essend tgi sa tracta d'ena dumonda da gronda

purtada ò la suprastanza incumbenso igl cunsegl da dar la decisiun. An en ampresa sedutà ò igl cunsegl az laschea orientar sur dalla matergia da dus cumpatentas persunas, numnadamaintg per la varianta dalla direcziun generala directour administrativ Dumenic Carl e per chella da Turitg directour dr. Guido Frei, iniziand dalla sagonda varianta. Segl spazi, tgi stat co a disposiziun saia betg antrar ainten detagls. Curt detg, vol la varianta dalla direcziun generala, tgi basa sella posiziun dalla SSR, digl Cunsegl Federal e dallas tgombras Federalas digl onn 1967, introduer sen la terza cadagna en sagond program an lungatg dalla regiun, tgi niss per antant alimento cun emissiuns or digl ester. La varianta da directour Frei less purtar sella terza cadagna igl program d'en otra regiun Svizra. Igl cunsegl da nossa societad è rivo siva lungas discussiuns tar la sequenta conclusiun: Resalvond tots dretgs tenor conzessiun an favour dallas emissiuns rumantschas sustign la CRR la varianta dalla direcziun generala. An connex cun l'introducziun digl sagond program an senn da chella varianta spetga la CRR dantant tg'ins desista da crear en organisaziun, tgi pregiuditgescha pi tard ena decisiun definitiva.

Sen la sagonda cadagna dess la populaziun grischuna obtignair venavant igl program dalla Svizra talianga.

Igls organs cumpatents èn d'incumbensar sainza retard cun igl studi dallas dumondas tecnicas, finanzialas, giuridicas ed esteticas, tgi sa preschaintan an relaziun cun la construcziun d'antennas comunablas an contradas muntagnardas. Ariguard la finanziaziun d'antennas communablas ègl daz render chint, tgi la populaziun ainten las muntognas ò igl madem dretg da ratschever ples programs scu la populaziun dalla Bassa. — Suprastanza e giunta èn seradunos a diversas sedutas per tractar problems administrativs e tals concernent igl program. Treis gedas òn chels dus gremiums gia sedutas comunablas ansemen cun igls rapresentants dalla televisiun a Turitg dr. E. Stäubli e Willy Walther.

La CRR ò er fatg part scu tot las societads dalla Leia Rumantscha a la dieta da lavour interrumentscha a Casti. Igl resultat da chella scuntrada pertotga problems centrals da nossa societad concernent igl program. Schi spert scu igl «pachet» destino per la CRR è an noss mangs, lainsa tschartger mezs e veias per la realisaziun.

La cumischun da programs da nossa societad ò gia sia seduta igls 23 da matg 1970 a Samedan sot igl presidi da magister Ludvig Morell. Per activar la lavour da chel gremium e vivacitar la discussiun veva igl president an concordanza cun igl post da programs incarico mintgamaì dus commembers da tadlar las emissiuns d'ena sparta digl program igls dus davos meis, senachegl tgi els saptgan refereir alla tschantada sur da sias impressiuns. Chella partiziun da lavour ò pussebito alla cumischun ena discussiun ed orientaziun fitg positiva.

Deplorablamentg ò alla fegn digl onn 1970 nossa capavla secretaria ed operatriza giunfra Ursulina Monn banduno igl post da programs a Coira per sa render a Turitg. Chegl è davanto ord muteivs exclusivmaintg persunals. Gl'è nossa obligaziun d'admetter ad ella en cordial angraztga-

maint per sias grondas prestaziuns an interess da radio e televisiun rumantscha. Ursulina Monn era ena fitg versada e fidada secretaria, tgi tgapiva er bagn da manevrar cugls indrezs tecnicos. Scu successoura è antrada an funcziun gio igl davos december 1970 giunfra Anna Maria Vital. Nous giavischagn ad ella cumplagna satisfacziun sen sies nov camp da lavour. La sagonda secretaria vign a scumanzar sia lavour segl post da programs aint igl decurs dalla parmaveira 1971. Igl post d'en terz collaboratour dasperas dr. Clemens Pally e Sep Item dess neir occupo anc durant chest onn.

Igls davos deis vagnsa ratschet la nova, tgi igl gioven collaboratour rumantsch tar la televisiun a Turitg vegia demissiono per az deditgier a studis da musica. Chella demissiun e per nous tot oter tgi bagnnida an vista ad en amplificaziun dallas emissiuns da televisiun. I schea an interess da tot la Rumantscheia da vurdar d'occupar chel post schi spert scu pussebel. Er a signour Janett angraztgagnsa per sia lavour an favour dalla televisiun rumantscha e giavischagn ad el bun succes per igls sies studis.

Alla fegn restigl d'exprimer nossa rancunaschentscha a tots collaboratours seigl ainten gremiums administrativs, da program e tar la producziun. En spezial angraztgamaint maretan dr. Clemens Pally e Sep Item per lour immensa lavour an interess da lungatg e cultura rumantscha segl sector da radio e televisiun.

I vi betg concluder igl rapport sainza menziunar la buna harmuneia tgi rigia tranter igls organs dalla CRR e las instanzas superiouras dalla regiun e SSR a Berna.

Stefan Sonder

Contribuziun annuala dals cumüns

Per l'an 1970 han ils seguaints cumüns pajà quaista contribuziun:

Andeer	100.—	Pigniu	5.—	Sur	10.—
Andiast	15.—	Preaz	30.—	Surava	50.—
Ardez	50.—	Puntraschigna	80.—	Surcasti	10.—
Bever	30.—	Ramosch	30.—	Surcuolm	10.—
Bonaduz	50.—	Razén	50.—	Tarasp	20.—
Bravuogn	36.—	Riom	20.—	Tersnaus	10.—
Casti	50.—	Rueun	25.—	Tinizong	50.—
Castrisch	20.—	Ruschein	30.—	Trin	40.—
Degen	15.—	Sagogn	50.—	Tschierv	10.—
Flond	10.—	Salouf	30.—	Tschlin	20.—
Fuldera	5.—	Samedan	125.—	Tujetsch	50.—
Glion	50.—	San Murezzan	50.—	Tumegl	30.—
Guarda	10.—	S-chanf	46.70	Valchava	10.—
Laax	30.—	Scharons	25.—	Vaz	75.—
Lantsch	20.—	Schlans	10.—	Vella	20.—
La Punt	20.—	Schlarigna	20.—	Vignon	20.—
Lumbrein	20.—	Schnaus	6.—	Vrin	20.—
Luven	7.65	Segl	20.—	Vuorz	40.—
Madulain	20.—	Sent	20.—	Zernez	60.—
Mulegns	10.—	Silvaplauna	50.—	Ziràn	50.—
Müstair	20.—	Sumvitg	20.—	Zuoz	120.—

Scoulinas sustgnüdas da la LR per l'an 1970

Alvagni	800.—	Glion	500.—	Silvaplauna	500.—
Andiast	1 000.—	Lantsch	1 000.—	Surava	1 000.—
Bever	1 000.—	Puntraschigna	500.—	Tinizong	500.—
Bravuogn	800.—	Razén	500.—	Trin	500.—
Casti	500.—	Samedan	2 000.—	Valbella	500.—
Castrisch	673.40	San Murezzan	500.—	Vaz	500.—
Champfer	500.—	Segl	500.—	Zuoz	500.—
Danis-Tavanasa	500.—				

Quen annual 1970

A. Quen general

Expensas

Expensas per organs e persunal

Cussegl	2 837.25	
Suprastonza	1 804.40	
President	3 600.—	
Nuder	750.—	
Cumissiuns	4 521.40	
Pagas al secretariat	54 947.80	
Paga per schubergiar	1 599.60	
Supplement da carischia	4 084.55	
Supplement da famiglia ed affons	2 100.—	
Supplement d'esperienza	1 681.—	
SVS/SI/CCF	4 347.50	
Segirada d'accidents	1 243.35	
Prestaziun agl anteriur parsura	1 000.—	
Contr. alla segirada da spargn	1 155.—	
Contr. alla segirada da pensiun	2 591.60	88 263.45

Cuosts da biro

Cuosts da viadi e representaziun	1 681.20	
Material e maschinas da biro	2 964.15	
Francatura e vitgira	813.70	
Telefon	1 295.15	
Cuosts da banca e schec postal	254.25	
Tscheins per biros e magasins	7 221.20	
Scauldament per biros e magasins	734.07	
Glisch e forza electrica biros e magasins	176.30	
Material per schubergiar	104.85	
Reparaturas ed installaziuns	332.50	15 577.37

Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	638.10	
Abonnaments per gasettas e diversa	1 085.70	
Inserats	220.—	
Propaganda generala, rapport annual, scartiras d'orientaziun	1 906.—	
Lavurs tras tiarzas personas	—.—	
Tscheins passivs	80.—	
Segirada da fiug	183.80	
Cuosts divers secretariat	726.40	4 840.—

Subsidis

Subsidis regulars

Società Retorumantscha	5 150.—	
Romania	7 000.—	
Uniun dals Grischs	5 150.—	
Renania	5 150.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	5 150.—	
Uniun da Scripturs Romontschs	1 400.—	
Cumünanza Radio Rumantsch	400.—	29 400.—

Subsidis supplementars

Società Retorumantscha	2 650.—	
Romania	12 750.—	
Uniun dals Grischs	8 600.—	
Renania	2 850.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	3 800.—	
Uniun da Scripturs Romontschs	—.—	30 650.—
<i>Per survetsch da referats</i>		2 976.60
<i>Per la fatscha da nos vitgs</i>		1 903.60

Divers subsidis

USR per studis	900.—	
USR per cumissiun litterara	700.—	
USR per ovras litteraras novas	4 000.—	
USR per seradas romontschas	510.—	
UdG per «L'aviöl» e «Dun da Nadal»	850.—	
A particulars	3 000.—	9 960.—

Scoletta

Pagas allas mussadras	45 721.15
Paga alla instructura	17 813.40
Paga per schubergiar scoletta Cuera	3 200.40
Paga alla inspectura	1 050.—
Supplement da carischia	4 613.—
SVS/SI/CCF	2 926.95
Segirada d'accidents	459.40
Provediment per instructura e mussadras	1 934.40
Cuosts da viadi per survigilanza	1 342.75
Cuosts da viadi per mussadras	344.70
Ediziun «La scoletta»	300.—
Subsidi Conferenza CMR	450.—
Cumpra da material e mobillas	2 364.40
Material e mieds didactics cuors mussadras	926.85
Tscheins scolettas e cuors mussadras	7 728.80
Scauldament per scolettas e cuors mussadras	2 052.21

Glisch e forza electrica scolettas e cuors mussadras	362.40	
Material per schubergiar scolettas Cuera	101.—	
Reparaturas scolettas	71.70	
Economia cuors mussadras	2 298.60	
Subsidis a scolettas	15 873.40	
Cuosts divers scolettas	211.35	
Cuosts divers cuors mussadras	419.35	112 566.21

Cuosts specials per mantener il lungatg

Pil teater	4 100.—	
Per cuors da lungatg	7 276.80	
Mieds didactics rom. per scolas fund. tudestgas	117.60	
«Il Giuven Grischun»	6 258.85	
Cuors en scola	4 941.65	
La Pùnt	2 000.—	24 694.90
		<u>320 832.13</u>

Entradas

Subsidis e contribuziun

Subsidi dalla Confederaziun	190 000.—	
Subsidi dil Cantun	120 000.—	
Contribuziun dallas vischnaucas	3 531.35	313 531.35

Entradas ord investiziuns

Tscheins	110.60	
Tscheins ord fonds	850.—	960.60

Entradas diversa

Contribuziuns publicas per scolettas	20 943.80	
Marcau da Cuera	10 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Taxas dils scolarets	4 218.25	
Contribuziuns scolaras cuors mussadras	6 800.—	
Scuntraziun reservas cuors mussadras	2 082.05	
Cuors da lungatg	2 505.—	
«Il Giuven Grischun» (1969/70 ord res. 1500.—)	1 537.50	
Marcau da Cuera per instrucziun romontscha	2 000.—	
Entradas diversa	85.50	
Restituziun supplement per affons	1 440.—	
Scuntraziun cuosts per ediziuns	15 556.45	
Entradas per documentaziuns	274.—	69 442.55
		<u>383 934.50</u>

B. Quen per las ediziuns

Expensas

Cuosts per ediziuns

Vocabulari da Surmeir (URS 3 000.—)	4 872.—	
Pledari dalla Sutselva	4 320.—	
Cudischs OSL e LR (1971 ord res. 3 000.—)	7 538.35	
Ouvras Peider Lansel, II tom	3 158.10	
Reediziun Vocabulari tud.-rom. sursilvan	22 898.35	
Reediziun Dicziunari tud.-rum. ladin	12 000.—	
Difficultads ortograficas (1 500.— ord reservas)		
Canzuns	999.50	
Grammatica Rumantsch Surmeir (ord reservas 10 000.—)	20 130.—	
Vuolpet Buolfin (ord reservas 4 000.—)	19.60	
Diversa	5 899.90	81 835.80

Cuosts secundars

Scuntraziun cuosts secretariat	15 556.45	
Cuosts da viadi	—.—	
Francatura e vitgira	849.53	
Installaziuns per magasins	—.—	
Propaganda	753.40	17 159.38
Sminuaziun da valeta		6 950.55
		<u>105 945.73</u>

Entradas

Contribuziuns

Cantun per grammatica Rumantsch-Surmeir	5 000.—	
Pro Helvetia per Grammatica Rumantsch-Surmeir	9 000.—	
Fondo Cadonau per vocabulari sursilvan	10 000.—	24 000.—

Vendita

Divers cudischs		31 738.60
Augment debiturs		1 472.30
		<u>57 710.90</u>

Quen general

Cuosts	320 832.13	
Entradas	383 934.50	
Avanzament	63 102.37	

Quen d'ediziuns

Cuosts	105 945.73	
Entradas	57 210.90	
Deficit	48 734.83	

Bilanza 1970

Activas

Cassa	368.95	
Schec postal LR	17 042.21	
Quen current banca cantunala	8 628.70	
Quen current banca cantunala p. cuors mussadras	3 917.20	
Debiturs divers	288.20	
Debiturs dallas ediziuns	8 563.65	
UdG per Ouvras P. Lansel	3 162.—	
Participaziun Radio Turitg	200.—	
Cudischs avon maun	67 333.30	109 504.21
Maschinas da biro	1.—	
Mobilias da biro	1.—	
Mobilias da scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	1.—	4.—
Activas transitoricas		106.05
Deficit	14 367.54	133 771.36
Deficit La Pùnt		613.23

Banca cantunala

Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	735.20	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 735.20
		<u>261 734.05</u>

Passivas

Crediturs divers	10 842.50	
Cassa da spargn pers. LR	7 367.40	18 209.90
Emprest Fund. Augustin	3 000.—	
Emprest Fond naziunal per vocabularis	43 780.—	
Emprest Fond naziunal per Ouvras Lansel	5 742.—	52 522.—
Passivas transitoricas		8 509.20

Reservas per intents specials

Per ediziuns linguisticas	75 500.—
Per ediziuns commemorativas	4 000.—
Publicaziuns per affons	40 685.60
Per ovras litteraras novas	2 400.—
Per ovras musicalas	10 000.—
Cumissiu da cant	1 500.—
USR per studis	—.—
«La scoleta», fegl per mussadras	146.20
Cuos mussadras	23 133.95

Per las scolettas	3 800.—	
Cudischs da scola Sutselva/Plaun	2 200.—	
Lectura Sutselva/Plaun	1 392.—	164 757.75
	<hr/>	

Banca cantunala

Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	735.20	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 735.20
	<hr/>	
		<u>261.734.05</u>